

Zraven tega devljó ubožni ljudje še sušit mokra oblačila na gorko peč, kar je še nespametnejše.

A ne samo revščina, tudi lenoba dostikrat zakrivi slab zrak. V zrak pride kaj lahko prah, in ta škoduje pljučem. Ne samo po cestah, tudi po sobah se dostikrat praši zelo. Gotovo bi bilo to vse drugače, ako bi se bolj pometalo, bolj škropilo z vodo, ako bi se večkrat umivala tla, in ko bi se večkrat očistile stene. Nič ni gerjega v hiši, kot zamazan pod in oprasene in s pajčevinami preprežene stene.

V zraku se nahaja mnogokrat strupenih plinov, in ti se dostikrat ne dadó odpraviti drugače, nego da se sežgó. Za vničenje teh plinov nam rabi ócet (jesih), s katerim poškropimo tla, dalje smodnik, ki se zapáli, brinov les, sladkor i. t. d.

Tudi oglje, gobe, merzla voda, led poserkajo mnogo strupenih plinov.

Vendar zdrav zrak še ni vse. Paziti je treba tudi, kakó dihamo. Dihanje ovira že pretesno povijanje malih otrok, ravno tako tesna obleka. Slabo dihamo, ako sedimo poševno, ako se preveč nagibljemo naprej. Pri dihanji se morajo raztegovati persi, zato je globoko dihanje nad vse dobro.

Zrak, kateri naj sope novorojeno dete, naj bode čist in nikdar ne premerzel. Njemu škoduje posebno prehitro menjevanje merzlega in gorkega zraka. Kedar piha burja, naj se ne nosi dojenec na prosto, posebno če je nahoden, ali če kašlja.

In kedar izhodi otrok, ne zapirajmo ga v sobo. Spuščajmo ga ven, a zaterdimo mu, naj se ne oddalji preveč dómu. Pustimo mu veselje, da leta, kajti pri letanji se pretaka urnejše kri po žilah, in tem prej priteče spet v pljuca, kjer se sčisti z nova.

A kedar se je preletal, naj se nikdar precej ne vseda. Tudi naj se mu zaterdi, naj spehan in vroč nikdar ne pije. (Dalje prih.)

O koristni porabi krajne šolske bukvarnice.

Namen šolske bukvarnice je, mladini pomočke podati, da se s primernim in umnim čitanjem vedno bolj intelektualno in moralčno izobrazuje.

V ta namen mora učitelj paziti, da pri izposojevanji knjig postopa vselej po pedagoških vodilih. Mlademu bralcu naj se ne da knjiga, katere obseg ni primeren njegovim dušnim močem. Naj tudi tu velja znano pravilo: „Od znanega do neznanega; od lahkega do težjega“.

Nežna rastlina se dobro in krepko razvija, kedar jo skerbno neguje vertnarjeva roka; duša mladega bralca se s umnim čitanjem blaži.

Vsak skerbni učitelj dobro pozna dušne moči mladine, ter vé kaj, koliko in kakošne hrane jej je potreba. Toraj naj se pri izposojevanju knjig v prveji versti ozira na bralčevu izobraženost.

Domača lektira mora nekako nadaljevati, razširjevati in vterjevati šolski poduk. Bilo bi čisto napačno in nepedagogično, če bi mladina čitala knjige čisto različne od šolskega poduka. Tvarina izposojenih knjig naj se tesno naslanja na šolsko podučevanje, ter naj razširja in dopolnjuje šolske knjige.

Pa ne samo bralčeva izobraženost naj bode merodajna pri izposojevanju knjig; treba je tudi v poštev jemati njegovo idividualnost. Sina obertnikovega in rokodelčevega bode mikala knjiga, katera sicer priprosto, pa vendar jasno in mikavno opisuje obertnijo in različno rokodelstvo; podučljivo kmetskemu sinu pa je berilo:

Gosenče kaj na repo varje;
Kak prideluje se krompir naj bolje;
Kako odpravljajo se ovcam garje" i. t. d.

Šolska bukvarnica mora skerbno gojiti javno morálo. Gostokrat naj se podajajo mladini knjige čisto morálnega obsega. Naroča naj se, da naj mladina take in enake knjige pazljivo in umevno čita tudi v družbi svojih odraslih bratov, sester in drugih oseb. Dandanes nam je še posebno treba skrbeti, da se morála razširja po šolski mladini, kajti vsaki dan se čuje, da javna morála bolj in bolj propada. In res, človek brez prave morále je gnjilo jabelko v človeškeji družbi!

Dalje se je treba pri izposojevanju knjig ozirati na krajne razmere. Kjer malo napreduje živinoreja, poljedelstvo, sadjereja, tam naj se marno čita, kako bi se vse to povzdignilo. V kraji, kjer se gojzdarstvo zelo zanemarija, naj se priporočajo knjige, ki obdelujejo umno gojzdnarstvo i. t. d.

Šolska bukvarnica mora pa tudi zbujati domoljubni čut in patriotično vdanost do presvetle cesarske rodbine. Zato naj se dajejo mladini knjige, ki v živih barvah rišejo patriotična dela slavnih naših rojakov, njih požrtvovalnost o dnevih domovinske stiske, tuge in nadloge.

Černi oblaki se zbirajo, grom pretresa zemljo o osertčji — ognjene strele spreminjajo vse v prah in pepel! Glej, tu je prvi vladar ki vzdiga nesrečne, ki briše solze, ki boža in tolaži!

In tamo zopet zabobni orkan, strašna povodenj zalije zelene livade, rodovitno polje, prijazna sela. Kakov strah in groza, kakova beda! Pa cesar je zopet prvi, ki tudi osobno deli pomoč in up, ki joče z jokajočimi. Take in enake slike naj se podajejo mladini o priliki patriotičnih praznikov iz šolske bukvarnice. Goji in vzbuja naj se patriotični čut po znani pesmi našega slavnega pesnika, da „hrib se omaja in hrast — zvestoba Slovence ne gane!“

Slednjič naj bode šolska bukvarnica tisti vir, kjer se zajema živa voda pravega ljudskega značaja. Zrelej mladini naj se vzposojujejo tudi knjige, ki umljivo opisujejo ljudski značaj, ljudski temperament, ljudske običaje, šege in navade.

Red je duša vseh opravil. Zato naj se tudi pri izposojevanju bukvarničnih knjig verši vselej vse v lepem in pravem redu. V začetku šolskega leta naj se določi versta, po katerej naj se bukvarnične knjige redno izposojujejo. Pazno naj se čuva, da se izposojene knjige tudi sigurno nepoškodovane v določenem času vračajo.

Pri izposojevanju knjig naj vselej učitelj opominja, kako se vspešno in koristno čita. Povedati se mora, da se čita počasi in s pomislikom; dušne moči naj se napenjajo in obračajo na berilni zapopadek; knjižina tvarina se mora obsegati in razumevati z domišljijo in srcem; naj se nikoli ne čita kaj tacega, kar se ne more razumeti, ali, kar je preveč navskriž z bralčevimi okolščinami. Pri podučnih spisih naj se dōba in naj imenitniše resnice zapomnijo; pri historičnih naj se značaji opazujejo in primerjajo.

Učenik naj tirja tudi račun in odgovor od vseh knjig, katere je učencu za domačo lektiro v roko podal. Koliko stareji in zmožnejši je bralec, toliko več naj se od njega zahteva.

Kako se bukvarnice ustanovljajo, uredujejo, kako in kakošne knjige naj se kupujejo, vse to se nahaja na tanko določeno v ministerskem ukazu za poduk in bogočastje od 15. dec. 1871. št. 2802 in od 12. julija 1875. št. 315.

Mart. Zarnik.

Narodospisje.

I. Malorusi.

Znano je skoraj vsacemu, da se veliko pleme slovansko deli na jedenajst različnih vej ali panog, ki delajo skupaj veliki 90 milijonni narod slovanski. Te panoge so: Rusi, Rusini, Poljaki, Čehi, Bolgari, Srbi, Slovaki, Hrvati, Slovenci, Lužički Srbi in Kašubi. Vsa ta plemena razvrstena tu po številu od največjega, do najmanjšega, imado tudi vsako svojo književnost, kakor je to uže obče znano. A pravi razvoj književnosti moramo iskati le pri severnih treh plemenih: Rusih, Poljakih in Čehih, kajti ostala, z malimi izjemi rečeno, ne morejo še dospeti na ono stopnjo, da bi bila uže širokemu svetu znana. (Kar še ni, pa bode. Ur.)

Iz mej Severoslovanov — izvzemši Lužičke Srbe in Kašube — je gotovo naj žalostnejše stanje Malorusov ali Rusinov. Da-si se smejo po številu veliki narod imenovati (šteje se jih okoli 15 milijonov), vendar je njih duševno delovanje zelo pomanjkljivo, kajti večina teh (blizo 13 mil-